

№2 (60)
2020

Құрылтайшы және баспагер:
«Қазақстан Республикасының
Заңнама және құқықтық
ақпарат институты» ШЖҚ РМК
2006 жылдан бастап шығады
Журналдың материалдары
www.zqai.kz

сайтында орналастырылған
Заң ғылымдары бойынша диссертациялардың
негізгі ғылыми нәтижелерін жариялауға
арналған басылымдар тізіліміне енгізілген
(ҚР БҒМ БҒСБК 30.05.2013 ж.
№894 бұйрығы)

Редакциялық кеңес құрамы

Сәріпбеков Р.Қ. (Нұр-Сұлтан, Қазақстан) –
(төраға)
Абайділдин Е.М. – з.ғ.д. (Нұр-Сұлтан,
Қазақстан)
Абызов Р.М. – з.ғ.д. (Мәскеу, Ресей)
Белых В.С. – з.ғ.д. (Екатеринбург, Ресей)
Губин Е.П. – з.ғ.д. (Мәскеу, Ресей)
Мельник Р.С. – з.ғ.д. (Киев, Украина)
Моисеев А.А. – з.ғ.д. (Мәскеу, Ресей)
Муромцев Г.И. – з.ғ.д. (Мәскеу, Ресей)
Рахметов С.М. – з.ғ.д. (Нұр-Сұлтан,
Қазақстан)
Малиновский В.А. – з.ғ.д. (Нұр-Сұлтан,
Қазақстан)
Унзила Шапақ – з.ғ.д. (Нұр-Сұлтан,
Қазақстан)

Бас редактор

Дүйсенов Е.А. – з.ғ.к.

Редакциялық алқа құрамы

Азер Алиев – PhD (Киль, Германия)
Айымбетов М.А. – ҚР еңбек сіңірген
мәдениет қайраткері (Нұр-Сұлтан,
Қазақстан)
Байниязова З.С. – з.ғ.к. (Саратов, Ресей)
Қазбаева Ә.Г. – з.ғ.к. (Нұр-Сұлтан,
Қазақстан)
Казиев З.Г. – з.ғ.к. (Нұр-Сұлтан, Қазақстан)
Қайырбаева Л.К. – PhD (Нұр-Сұлтан,
Қазақстан)
Киязова А.Ж. – (Нұр-Сұлтан, Қазақстан)
Конько В.Т. – з.ғ.к. (Нұр-Сұлтан, Қазақстан)
Құлжабаева Ж.О. – з.ғ.к. (Нұр-Сұлтан,
Қазақстан)
Нұрғазиев Б.Қ. – з.ғ.к. (Нұр-Сұлтан,
Қазақстан)
Нұрмағамбетов Р.Г. – PhD (Челябинск,
Ресей)
Примашев Н.М. – з.ғ.к. (Нұр-Сұлтан,
Қазақстан)
Рахымбердин К.Х. – з.ғ.д. (Өскемен,
Қазақстан)
Тегізбекова Ж.Ч. – з.ғ.к. (Бишкек, Қырғызстан)

Журнал редакциясы

Джамбуршин К.А.
Колтубаева Г.Б.
Ерлешева Д.Т.
Жұмагелдина Б.Ж.
Байленова А.Қ.
тел.: 8 (7172) 26-61-29

Қазақстан Республикасы Ақпарат
және коммуникациялар министрлігі
Ақпарат комитетінің
БАҚ есепке қою туралы куәлігі
№ 17761-Ж. 25.06.2019 ж.
(Алашқой есепке қою кезі
№6592-Ж. 07.09.2005 ж.)

Мекен-жайы:

Қазақстан Республикасы, 010000,
Нұр-Сұлтан қ., Д. Қонаев к., 12/1
«Сулы-жасыл желек» БО
тел.: 8 (7172) 57-03-42

www.zqai.kz

E-mail: instzak-kz@mail.ru
institutzakonodatelstva@gmail.com

Qazaqstan Respýblıkasy Zańnama jáne quyqytyq aqparat institýtynyń

JARSHYSY

gylymi-quyqytyq jýrnal

Редакция бағанасы

7

Конституциялық және әкімшілік құқық

- Б.Қ. НҰРҒАЗИНОВ, Л.Т. ЖАНҰЗАҚОВА** Қазақстан Республи-
касы Конституциясының қазақстандық қоғамның тұрақтылығы мен да-
муын қамтамасыз етудегі рөлі 11
- Л.Т. ЖАНҰЗАҚОВА** Мемлекеттік органдардың функциялары, құ-
зыреті мен өкілеттіктерінің арақатынасы туралы 19
- В.И. МАЙОРОВ** (Тюмень қ., РФ), **П.В. ВОЛОШИН** Жол қозғалы-
сы қауіпсіздігін арттырудағы әлеуметтік жарнаманың рөлі 25
- Н. СӘУЛЕН** Әкімшілік рәсімдер және әкімшілік сот ісін жүргізу
қағидадтарының ерекшеліктері 30

Азаматтық және азаматтық-процестік құқық

- Р.Қ. СӘРПЕКОВ, Ә. АРЫСТАН** Қазақстан Республикасында қа-
рыз еңбегі институтын енгізу перспективалары 37
- А.Ж. КИЯЗОВА** Өзін-өзі реттеу институты Қазақстан Республика-
сындағы кәсіпкерлік қызметті реттеу түрі ретінде 47
- Г.А. АЛИХАНОВА, Е.В. НЕСТЕРОВА** Мемлекеттік тұрғын үй қо-
рынан жалға алушыға және оның отбасы мүшелеріне берілген тұрғын
үйге құқықтардың пайда болуы мен тоқтатылуының кейбір мәселелері 56
- К.М. ИЛЬСОВА** Қазақстан Республикасының заңнамасы бой-
ынша төрелікте даудың мәніне қолданылатын құқықты анықтау кейбір
мәселелері 70
- Г.Е. ӘБДІРАСҰЛОВА** Краудфандинг ерекшелігі және оны Қа-
зақстан Республикасында құқықтық реттеу перспективалары 78
- М.А. АДАМ, С.А. САРИНА** Қазақстан Республикасының әкімшілік
әділет саласындағы салық рәсімдерінің мазмұны мен мәні 86

Қылмыстық құқық және қылмыстық процесс

- А.Н. АХПАНОВ, С.А. АДИЛОВ, А.Л. ХАН** Қазақстандық қылмы-
стық процесте дәлелдеу құқығының нормаларын түсіндіру мәселелері 93
- Г.А. ҚУАНАЛИЕВА, Н. СӘУЛЕН, Г.Н. РАХИМОВА** Қылмыстық
құқық қағидадтарын заңнамалық реттеудің кейбір мәселелері 100
- К.Е. ИСМАҒҰЛОВ, А.К. ҚҰРМАНОВА, Д.С. ҚАЖМҰРАТОВА**
Экологиялық құқық бұзушылық субъектісін айқындаудың кейбір мәсе-
лелері 109
- В.Н. ПЛЕТЕНЕЦ** (Днепр қ., Украина) Компьютерлік ақпараттың
қауіпсіздігін қамтамасыз ету тергеп-тексеруге қарсы іс-қимылдың ал-
дын алу тәсілі ретінде 115

Халықаралық құқық және салыстырмалы құқықтану

- В.Х. СЕЙТІМОВА** Халықаралық азаматтық қызмет мәселелері
бойынша халықаралық сот талқылауының қағидадтары мен стандартта-
ры: салыстырмалы-құқықтық талдау 123
- Ж.Т. ТІЛЕМБАЕВА** Кәсіптік одақтар туралы ұлттық заңнаманы
бірлестіктердегі кәсіподаққа мүшелік мәселелері бойынша ХЕҰ-ның
№ 87 конвенциясының нормаларымен үйлестіру 132
- Е.А. БУРИБАЕВ, Ж.А. ХАМЗИНА, Б.Х. КӨШПЕНБЕТОВ** Жұ-
мыспен қамту саласындағы кемсітушілікке тыйым салу стандарттары:
Қазақстанда имплементациялау болашағы 144

У.Е. КУДИЯРОВА Қазақстан Республикасының қолданысындағы өсиет бойынша нормаларды шет мемлекеттердегі өсиет бойынша нормалармен салыстырмалы талдау.....	152
Б.А. ТАЙТОРИНА, Л.Б. БОГАТЫРЕВА, Г.Т. БАЙСАЛОВА Денсаулық сақтауды ұйымдастырудың заманауи модельдері: құқықтық реттеу проблемалары.....	157

Құқықтық мониторинг

Ә.Ғ. ҚАЗБАЕВА, Н.Н. ОМАРОВА «Қазақстан Республикасының химиялық өнімінің қауіпсіздігі туралы» заңының құқықтық мониторинг нәтижелері.....	167
М.И. ДЯЧУК, А.У. ҚАЛИЕВА Қазақстан Республикасында еңбек дауларының ведомстволық бағыныстылығы мен соттылығы туралы мәселеге орай.....	177
А.Е. БЕКТЕНОВ Қазақстан Республикасында сақтандыру төлемдеріне кепілдік беру сақтандыру нарығының тұрақтылығын қамтамасыз ету құралы ретінде.....	186

Мемлекеттік тілдегі заңшығармашылық практикасынан

Н.М. ПРИМАШЕВ Ғылыми лингвистикалық сараптаманың ұйымдастырушылық-құқықтық негіздерін жетілдірудің кейбір бағыттары.....	195
Н.А. НҮРБАЕВА Заң техникасы – заң жобаларын сапалы дайындау құралы.....	200

Жас ғалым мінбері

Т.В. КЛИМОВА Қазақстандағы қоғамдық қызығушылығы бар ұйымдар қызметіндегі ашықтық пен айқындық қағидаттары.....	206
Ж.К. ЖЕТІБАЕВ Мәмілелер жасау кезінде ақпараттық-коммуникациялық технологияларды пайдалану тиімділігі.....	215
Д.А. ГОНЧАРОВА (Минск қ., Беларусь Республикасы) Құқықтың ақпараттық функциясын іске асыру механизмі.....	221
М.Қ. ЖҰРЫНОВА ЕАЭО-да еңбек қызметін еркін жүзеге асыруды талдау.....	228
Е.А. АСАБАЕВ Мемлекеттік-жекешелік әріптестік жобаларының операциялық шығындарын өтеу механизмін жетілдіру.....	235
М.К. ЕРЖАНОВА Банктік шарттардағы ашықтық қағидаты.....	241

Ғылыми өмір хроникасы

Қазақстан Республикасы Заңнама және құқықтық ақпарат институтының меморандумдары мен келісімдері.....	248
«Қазақстан Республикасының 1995 жылғы Конституциясы және оның мемлекет пен қоғамның дамуындағы маңызы» (Шәйкенов оқулары) атты Халықаралық ғылыми-практикалық конференция туралы ақпараттық хабарлама, Ақтөбе қ., 2020 жылғы 27-28 ақпан.....	252

«Жаршының» архивтік беттері

А.Ғ. ҚАЗБАЕВА Қазақстан Республикасында қала құрылысы заңнамасын кодификациялаудың теориялық аспектілері (ҚР ЗИ Жаршысы, №4(24)-2011 ж. - 33-36 б.).....	256
А.Қ. ЖАҚСЫЛЫҚОВА з.ғ.к. А.Ғ. Қазбаеваның «Қазақстан Республикасында қала құрылысы заңнамасын кодификациялаудың теориялық аспектілері» ғылыми жарияланымна қайта оралғанда.....	260

Библиография

Д.Б. Гороховтың, А.А. Каширкинаның, А.Н. Морозовтың және басқалардың ғылыми-практикалық құралына рецензия; жауапты ред. А.В. Павлушкин «Механизм правового мониторинга». - М.: Институт законодательства и сравнительного правоведения при Правительстве РФ, 2012. - 160 б.	263
--	-----

Даналық ойлар	266
----------------------------	-----

**№2 (60)
2020**

Учредитель и издатель:
РГП на ПХВ «Институт законодательства
и правовой информации Республики
Казахстан»

Издается с 2006 года
Все материалы журнала размещаются на
сайте www.zqai.kz

Включен в перечень изданий
для публикации основных научных
результатов диссертаций
по юридическим наукам
(Приказ ККСОН МОН РК №894
от 30.05.2013 г.)

Состав Редакционного совета
Сарпеков Р.К. (Нур-Султан, Казахстан) –
(председатель)
Абайдылинов Е.М. – д.ю.н. (Нур-
Султан, Казахстан)
Абызов Р.М. – д.ю.н. (Москва, Россия)
Белых В.С. – д.ю.н. (Екатеринбург, Россия)
Губин Е.П. – д.ю.н. (Москва, Россия)
Мельник Р.С. – д.ю.н. (Киев, Украина)
Моисеев А.А. – д.ю.н. (Москва, Россия)
Муромцев Г.И. – д.ю.н. (Москва, Россия)
Рахметов С.М. – д.ю.н. (Нур-Султан,
Казахстан)
Малиновский В.А. – д.ю.н. (Нур-
Султан, Казахстан)
Унзила Шапак – д.ю.н. (Нур-Султан,
Казахстан)

Главный редактор
Дюсенов Е.А. – к.ю.н.

Состав Редакционной коллегии
Азер Алиев – PhD (Киль, Германия)
Айымбетов М.А. – заслуженный деятель
культуры РК (Нур-Султан, Казахстан)
Байниязова З.С. – к.ю.н. (Саратов, Россия)
Казбаева А.Г. – к.ю.н. (Нур-Султан, Казах-
стан)
Казиев З.Г. – к.ю.н. (Нур-Султан, Казахстан)
Каирбаева Л.К. – PhD (Нур-Султан, Казах-
стан)
Князова А.Ж. – (Нур-Султан, Казахстан)
Конусова В.Т. – к.ю.н. (Нур-Султан, Казах-
стан)
Кулжабаева Ж.О. – к.ю.н. (Нур-
Султан, Казахстан)
Нургазинов Б.К. – к.ю.н. (Нур-Султан,
Казахстан)
Нурмагамбетов Р.Г. – PhD (Челябинск,
Россия)
Примашев Н.М. – к.ю.н. (Нур-Султан,
Казахстан)
Рахимбердин К.Х. – д.ю.н. (Усть-Каменно-
горск, Казахстан)
Тегизбекова Ж.Ч. – к.ю.н. (Бишкек,
Кыргызстан)

Редакция журнала
Джамбуллин К.А.
Колтубаева Г.Б.
Ердешева Д.Т.
Жумагелдина Б.Ж.
Байленова А.К.
тел.: 8 (7172) 26-61-29

Свидетельство о постановке
на учет СМИ № 17761-Ж
от 25.06.2019 г. Комитета информации
Министерства информации и коммуникаций
Республики Казахстан
(Первичная постановка на учет
№6592-Ж. 07.09.2005 г.)

Адрес:
Республика Казахстан, 010000,
г. Нур-Султан, ул. Д. Конаева, 12/1
БЦ «На Водно-зеленом бульваре»
тел.: 8 (7172) 57-03-42
www.zqai.kz
E-mail: instzak-kz@mail.ru
institutzakonodatelstva@gmail.com

ВЕСТНИК

**Института законодательства и правовой
информации Республики Казахстан**

научно-правовой журнал

Колонка редакции.....8

Конституционное и административное право

- Б.К. НУРГАЗИНОВ, Л.Т. ЖАНУЗАКОВА** Роль Конституции Ре-
спублики Казахстан в обеспечении стабильности и развитии казахстан-
ского общества.....11
- Л.Т. ЖАНУЗАКОВА** О соотношении функций, компетенции и пол-
номочий государственных органов.....19
- В.И. МАЙОРОВ** (г. Тюмень, РФ), **П.В. ВОЛОШИН** Роль социаль-
ной рекламы в повышении безопасности дорожного движения.....25
- Н. САУЛЕН** Особенности принципов административных процедур
и административного судопроизводства.....30

Гражданское и гражданско-процессуальное право

- Р.К. САРПЕКОВ, А. АРЫСТАН** Перспективы внедрения института
заемного труда в Республике Казахстан.....37
- А.Ж. КИЯЗОВА** Институт саморегулирования как вид регулирова-
ния предпринимательской деятельности в Республике Казахстан.....47
- Г.А. АЛИХАНОВА, Е.В. НЕСТЕРОВА** Некоторые проблемы воз-
никновения и прекращения прав на жилище, предоставленное нанимате-
лю и членам его семьи из государственного жилищного фонда.....56
- К.М. ИЛЬЯСОВА** Некоторые вопросы определения права, приме-
нимого к существу спора, в арбитраже по законодательству Республики
Казахстан.....70
- Г.Э. АБДРАСУЛОВА** Специфика краудфандинга и перспективы его
правового регулирования в Республике Казахстан.....78
- М. АДАМ, С.А. САРИНА** Содержание и сущность налоговых про-
цедур в сфере административной юстиции Республики Казахстан.....86

Уголовное право и уголовный процесс

- А.Н. АХПАНОВ, С.А. АДИЛОВ, А.Л. ХАН** Проблемы толкования
норм доказательственного права в казахстанском уголовном процессе.....93
- Г.А. КУНАЛИЕВА, Н. САУЛЕН, Г.Н. РАХИМОВА** Некоторые
проблемы законодательной регламентации принципов уголовного права.....100
- К.Е. ИСМАГУЛОВ, А.К. КУРМАНОВА, Д.С. КАЖМУРАТОВА**
Некоторые вопросы определения субъекта экологических правонаруше-
ний.....109
- В.Н. ПЛЕТЕНЕЦ** (г. Днепр, Украина) Обеспечение безопасности
компьютерной информации, как способ упреждения противодействия
расследованию.....115

Международное право и сравнительное правоведение

- В.Х. СЕЙТИМОВА** Принципы и стандарты международного судеб-
ного разбирательства по вопросам международной гражданской службы:
сравнительно-правовой анализ.....123
- Ж.Т. ТЛЕМБАЕВА** О гармонизации национального законодатель-
ства о профессиональных союзах с нормами Конвенции МОТ № 87 в во-
просах членства профсоюзов в объединениях.....132
- Е.А. БУРИБАЕВ, Ж.А. ХАМЗИНА, Б.Х. КОШПЕНБЕТОВ** Стан-
дарты запрещения дискриминации в сфере занятости: перспективы им-
плементации в Казахстане.....144

У.Е. КУДИЯРОВА Сравнительный анализ действующих в Республике Казахстан норм о завещании с нормами о завещании в зарубежных государствах.....	152
Б.А. ТАЙТОРИНА, Л.Б. БОГАТЫРЕВА, Г.Т. БАЙСАЛОВА Современные модели организации здравоохранения: проблемы правового регулирования.....	157
Правовой мониторинг	
А.Г. КАЗБАЕВА, Н.Н. ОМАРОВА Результаты правового мониторинга Закона Республики Казахстан «О безопасности химической продукции».....	167
М.И. ДЯЧУК, А.У. КАЛИЕВА К вопросу о ведомственной подчиненности и подсудности трудовых споров в Республике Казахстан.....	177
А.Е. БЕКТЕНОВ Гарантирование страховых выплат в Республике Казахстан как инструмент обеспечения стабильности страхового рынка.....	186
Из практики законодательства на государственном языке	
Н.М. ПРИМАШЕВ Некоторые направления совершенствования организационно-правовой основы научной лингвистической экспертизы.....	195
Н.А. НУРБАЕВА Юридическая техника - инструмент качественной подготовки проектов законов.....	200
Трибуна молодого ученого	
Т.В. КЛИМОВА Принципы открытости и прозрачности в деятельности организаций публичного интереса в Казахстане.....	206
Ж.К. ЖЕТИБАЕВ Эффективность использования информационно-коммуникационных технологий при заключении сделок.....	215
Д.А. ГОНЧАРОВА (г. Минск, Республика Беларусь) Механизм реализации информационной функции права.....	221
М.К. ЖУРУНОВА Анализ свободного осуществления трудовой деятельности в ЕАЭС.....	228
Е.А. АСАБАЕВ Совершенствование механизма компенсации операционных затрат проектов государственно-частного партнерства.....	235
М.К. ЕРЖАНОВА Принцип прозрачности в банковских договорах.....	241
Хроника научной жизни	
Меморандумы и соглашения Института законодательства и правовой информации Республики Казахстан.....	249
Информационное сообщение о международной научно-практической конференции на тему «Конституция Республики Казахстан 1995 года и ее значение в развитии государства и общества» (Шайкеновские чтения), г. Актобе, 27-28 февраля 2020 года.....	253
Архивные страницы «Вестника»	
А.Г. КАЗБАЕВА Теоретические аспекты кодификации градостроительного законодательства в Республике Казахстан (статья в Вестнике ИЗ РК, №4(24)-2011г. - С. 33-36).....	256
А.К. ЖАКСЫЛЫКОВА Возвращаясь к научной публикации к.ю.н. А.Г. Казбаевой «Теоретические аспекты кодификации градостроительного законодательства в Республике Казахстан».....	260
Библиография	
Рецензия на научно-практическое пособие Горохова Д.Б., Каширкиной А.А., Морозова А.Н. и др.; ответ.ред. А.В. Павлушкин «Механизм правового мониторинга». - М.: Институт законодательства и сравнительного правоведения при Правительстве РФ, 2012. - 160 с.....	263
Мудрые мысли	266

№2 (60)
2020

Founder and publisher:
RSE on the REM «Institute
of Legislation and Legal information
of the Republic of Kazakhstan»
Published since 2006
All journal materials are placed
on the website
www.zqai.kz
Included in the list of publications of basic
scientific results of dissertations on legal
sciences (Order CCES MES RK №894 from
05.30.2013)

Editorial Council members

Sarpekov R.K. (Nur-Sultan, Kazakhstan) –
(Chairman)
Abayeldinov E.M. – d.j.s. (Nur-Sultan,
Kazakhstan)
Abyzov R.M. – d.j.s. (Moscow, Russian)
Belih V.S. – d.j.s. (Ekaterinburg, Russian)
Gubin E.P. – d.j.s. (Moscow, Russian)
Melnik R.S. – d.j.s. (Kiev, Ukraine)
Moiseev A.A. – d.j.s. (Moscow, Russian)
Muromcev G.I. – d.j.s. (Moscow, Russian)
Rahmetov S.M. – d.j.s. (Nur-Sultan, Kazakh-
stan)
Malinovskiy V.A. – d.j.s. (Nur-Sultan, Kazakh-
stan)
Unzila Shapak – d.j.s. (Nur-Sultan, Kazakhstan)
Chief Editor
Dyussenov Ye.A. – c.j.s.

Editorial Board members

Azer Aliyev – PhD (Kiel, Germany)
Aiyembetov M.A. – Honored Worker of Culture
of Kazakhstan, (Nur-Sultan, Kazakhstan)
Bainiyazova Z.S. – c.j.s. (Saratov, Russian)
Kazbayeva A.G. – c.j.s. (Nur-Sultan, Kazakh-
stan)
Kazyev Z.G. – c.j.s. (Nur-Sultan, Kazakhstan)
Kairbaeva L.K. – PhD (Nur-Sultan, Kazakh-
stan)
Kiyazova A.Zh. – (Nur-Sultan, Kazakhstan)
Konusova V.T. – c.j.s. (Nur-Sultan, Kazakhstan)
Kulzhabayeva Zh.O. – c.j.s. (Nur-Sultan,
Kazakhstan)
Nurgazinov B.K. – c.j.s. (Nur-Sultan, Kazakh-
stan)
Nurmagambetov R.G. – PhD
(Chelyabinsk, Russian)
Primashev N.M. – c.j.s. (Nur-Sultan, Kazakh-
stan)
Rakhimberdin K.H. – d.j.s. (Ust-Kamenogorsk,
Kazakhstan)
Tegizbekova Zh.Ch. – c.j.s. (Bishkek, Kyr-
gystan)

The editorial staff

Dzhamburshin K.A.
Koltubayeva G.B.
Yerdesheva D.T.
Zhumageldina B.Zh.
Bailenova A.K.
tel.: 8 (7172) 26-61-29

The certificate of registration of mass media
№17761-G from 25.06.2019 from
the Information Committee of the Ministry
of Information and Communications
of the Republic of Kazakhstan
(Number and date of primary registration №6592-
Zh.07.09.2005.)

Address:

The Republic of Kazakhstan,
010000, Nur-Sultan, D. Konaev str., 12/1
BC «On the water-green boulevard»
tel.: 8(7172) 57-03-42
www.zqai.kz
e-mail: instzak-kz@mail.ru
institutzakonodatelstva@gmail.com

Bulletin of Institute of Legislation and Legal Information of the Republic of Kazakhstan

JARSHYSY

scientific and legal journal

Editorial.....9

Constitutional and Administrative Law

- B.K. NURGAZINOV, L.T. ZHANUZAKOVA** The role of the
Constitution of the Republic of Kazakhstan in ensuring the stability and
development of Kazakhstan's society.....11
L.T. ZHANUZAKOVA About correlation of functions, competence and
powers of state bodies.....19
V.I. MAYOROV (Tumen, RF), **P.V. VOLOSHIN** Role of social
advertising in improving road safety.....25
N. SAULEN Peculiarities of principles of administrative procedures and
administrative legal proceedings.....30

Civil and Civil Procedure Law

- R.K. SARPEKOV, A. ARYSTAN** Prospects for the implementation of
the institute of contingent labor in the Republic of Kazakhstan.....37
A.Zh. KIYAZOVA Self-regulation institute as a type of regulation of
entrepreneurial activities in the Republic of Kazakhstan.....47
C.A. ALIKHANOVA, E.V. NESTEROVA Some problems of
appearance and termination of the right to housing provided to the tenant and
members of his family from the state housing fund.....56
K.M. ILYASOVA Some issues of determining the law applicable to
the merits of the dispute in arbitration under the laws of the Republic of
Kazakhstan.....70
G.E. ABDRASSULOVA Specifics of crowdfunding and prospects for
its legal regulation in the Republic of Kazakhstan.....78
M.F. ADAM, S.A. SARINA The content and essence of tax procedures
in the field of administrative justice of the Republic of Kazakhstan.....86

Criminal law and Criminal procedure

- A.N. AKHPANOV, S.A. ADILOV, A.L. KHAN** Problems of
interpretation of norms of evidence law in the Kazakhstan criminal procedure.....93
G.A. KUINALIYEVA, N. SAULEN, G.N. RAKHIMOVA Some
problems of legislative regulation of principles of criminal law.....100
K.YE. ISMAGULOV, A.K. KURMANOVA, D.S. KAZHMURATOVA
Some issues of determining the subject of environmental offenses.....109
V.N. PLETENETS (Dnepr, Ukraine) Ensuring the security of computer
information as a remedy of prediction of actions against investigation.....115

International law and Comparative law

- V.KH. SEITIMOVA** Principles and standards of international judicial
proceedings as regards to international civil service: comparative legal
analysis.....123
ZH.U. TLEMBAYEVA On the harmonization of national legislation on
trade unions with the rules of ILO convention No. 87 on membership of trade
union in associations.....132
YE.A. BURIBAYEV, ZH.A. KHAMZINA, B.KH. KOSHPENBETOV
Standards for the prohibition of discrimination in employment: prospects for
implementation in Kazakhstan.....144
U.YE. KUDIYAROVA Comparative analysis of the operating rule of the
Republic of Kazakhstan on will with the norms of will in foreign states.....152

CONTENT

B.A. TAITORINA, L.B. BOGATYREVA, G.T. BAISALOVA Modern models of health care organization: problems of legal regulation.....	157
Legal monitoring	
A.G. KAZBAYEVA, N.N. OMAROVA Results of legal monitoring of the law of the Republic of Kazakhstan «On safety of chemical products».....	167
M.I. DYACHUK, A.U. KALIYEVA On the issue of departmental subordination and jurisdiction of labor disputes in the Republic of Kazakhstan.....	177
A.YE. BEKTENOV Guaranteeing the insurance payments in the Republic of Kazakhstan as a tool for ensuring the stability of the insurance market.....	186
From the lawmaking practice in the official language	
N.M. PRIMASHEV Some directions of improvement of the organizational and legal basis of scientific linguistic examination.....	195
N.A. NURBAYEVA Legal technique – a tool for high-quality preparation of draft laws.....	200
Young researcher's tribune	
T.V. KLIMOVA Principles of openness and transparency in the activities of public interest organizations in Kazakhstan.....	206
ZH.K. ZHETIBAYEV Efficiency of use of information and communication technologies in concluding transactions.....	215
D.A. GONCHAROVA (Minsk, Republic of Belarus) Mechanism of realisation of the information function of law.....	221
M.K. ZHURUNOVA Analysis of free carrying out labor activities in the EAEU.....	228
YE.A. ASSABAYEV Improving the mechanism for compensating operating costs of state-private partnership projects.....	235
M.K. YERZHANOVA Principle of transparency in banking contracts.....	241
The Chronicle of Scientific Life	
Memorandums and agreements of the Institute of legislation and legal information of the Republic of Kazakhstan.....	250
Information note about the international scientific and practical conference on «The Constitution of the Republic of Kazakhstan of 1995 and its importance in the development of the state and society» (Shaikenov readings), Aktobe, on February 27-28, 2020.....	254
The archive pages of the«Bulletin»	
A.G. KAZBAYEVA Theoretical aspects of codification of town-planning legislation in the Republic of Kazakhstan (the article in “Bulletin” of IL of RK, No.4(24)-2011. - P. 33-36).....	256
A.K. ZHAKSYLYKOVA Returning back to scientific publication of the c.l.s. A.G. Kazbayeva «Theoretical aspects of codification of town-planning legislation in the Republic of Kazakhstan».....	260
Bibliography	
Review on the scientific and practical manual of Gorokhova D.B., Kashirkina A.A., Morozova A.N. etc.; editor-in-chief. A.V. Pavlushkin “The mechanism of legal monitoring” - M.: Institute of Legislation and Comparative Law under the Government of the Russian Federation, 2012. - 160 p.....	263
Wise thoughts	266

ЗАҢ ТЕХНИКАСЫ – ЗАҢ ЖОБАЛАРЫН САПАЛЫ ДАЙЫНДАУ ҚҰРАЛЫ

Нұрғыз Арысбекқызы Нұрбаева

Қазақстан Республикасының Заңнама және құқықтық ақпарат
институты Лингвистика орталығының аға ғылыми қызметкері,
Нұр-Сұлтан қ., Қазақстан Республикасы; e-mail: nurbaeva.n@zqai.kz

Түйін сөздер: заң техникасы; заң шығармашылығы; заңнамалық актілердің сапасы.

Аннотация. Мақала заң жобаларының қазақ және орыс тілдеріндегі мәтіндерінің теңтүпнұсқалығына жүргізілетін ғылыми лингвистикалық сараптама жүргізу барысында кездесетін заң техникасы тәсілдерін зерделеуге, сондай-ақ сол тәсілдерді қолдану арқылы заң жобаларының сапасын жақсартуға арналған.

Заң жобалары мәтіндерін дайындау кезінде заң құжаттарының функционалдық-стилистикалық ерекшеліктерін ескере отырып, заң техникасы тәсілдері мен қазіргі қазақ әдеби тілінің нормаларын бірізді қолдануды қамтамасыз ету мақаланың мақсаты болып табылады.

Автор мақалада заң шығару қызметі тиімділігінің негізгі алғышарты болып табылатын заң техникасының тарихына қысқаша шолу жасайды. Заң техникасы ұғымына нормативтік құқықтық актілердің мәтінін сапалы жазу шеберлігі, заң шығару процесін жүзеге асыру құралдарының жиынтығы деген анықтама береді. Сапалы нормативтік құқықтық актілерді жасау шеңберінде қазақ тіліндегі мәтінде толықтырулар мен өзгерістер енгізу кезінде заң техникасының қолданылу ерекшеліктерін лингвистикалық сараптамаға келіп түсетін заң жобаларынан мысалдар келтіру арқылы тоқталып өтеді. Заңнамалық актілерді әзірлеуде кезінде заң техникасының рөлі ерекше екенін атап өтеді.

Сондай-ақ автор мақалада заң жобаларымен жұмыс істеу барысында қазақ тіліндегі мәтіндерде жол берілген, норма мағынасының бұрмалануына алып келетін негізгі заңдық-техникалық қателерге талдау жасайды. Тиісінше заң жобасының қазақ тіліндегі мәтінін қалыптастыру кезінде қолданылатын тәсілдерді практикада кездескен мысалдар арқылы ашып көрсетеді. Автор заң жобаларын қазақ тіліне аудару процесінде заң жобасын сапалы дайындау құралы ретінде заң техникасы тәсілдерін пайдалану қажеттілігін анықтап, заң техникасын жетілдіру мәселесін алға тартады. Заң жобаларында жол берілген қателерді жою және келешекте болғызбау бойынша ұсынымдар келтіреді.

ЮРИДИЧЕСКАЯ ТЕХНИКА - ИНСТРУМЕНТ КАЧЕСТВЕННОЙ ПОДГОТОВКИ ПРОЕКТОВ ЗАКОНОВ

Нурбаева Нуркиз Арысбековна

Старший научный сотрудник Центра лингвистики Института
законодательства и правовой информации Республики Казахстан,
г. Нур-Султан, Республика Казахстан; e-mail: nurbaeva.n@zqai.kz

Ключевые слова: юридическая техника; законотворчество; качество законодательных актов.

Аннотация. Статья посвящена изучению приемов юридической техники, встречающихся при проведении научной лингвистической экспертизы на аутентичность текстов на казахском и русском языках проектов закона, а также повышению качества проектов законов с использованием этих приемов.

Целью статьи является обеспечение единообразия применения приемов юридической техники и норм современного казахского литературного языка с учетом функционально-стилистических особенностей юридических документов при подготовке текстов проектов законов.

В статье дается краткий обзор истории юридической техники, что является ключевой предпосылкой эффективности законотворческой деятельности. Понятие юридической техники определяется как умение качественно писать текст нормативных правовых актов, представляет собой набор инструментов реализации законодательного процесса. Автор путем приведения примеров из проектов законов, поступивших на лингвистическую экспертизу, останавливается на особенностях применения юридической техники при внесении дополнений и изменений в текст на казахском языке в рамках составления качественных нормативных

правовых актов. Отмечает особую роль юридической техники в разработке законодательных актов.

Автор также анализирует основные юридические и технические ошибки, которые были допущены в текстах на казахском языке при работе над законопроектами и которые приводят к искажению смысла нормы. Соответственно, подходы, использованные при формировании проекта текста на казахском языке, раскрываются на примерах практики. Автор указывает на необходимость использования приемов юридической техники как средства качественной подготовки проекта закона при переводе проектов закона на казахский язык и поднимает вопрос совершенствования юридической техники. Приведены рекомендации по устранению ошибок, допущенных в проектах законов и предотвращению их в будущем.

LEGAL TECHNIQUE – A TOOL FOR HIGH-QUALITY PREPARATION OF DRAFT LAWS

Nurkiz Arysbekovna Nurbayeva

Senior researcher at the Linguistics center of the Institute of legislation and legal information of the Republic of Kazakhstan, Nur-Sultan city, Kazakhstan; e-mail: nurbaeva.n@zqai.kz

Keywords: legal technique; lawmaking; the quality of legislative acts.

Abstract. The article devotes to the study of legal techniques used in conducting scientific linguistic examination on the authenticity of texts in the Kazakh and Russian languages of draft laws, as well as improving the quality of draft laws using these techniques.

The purpose of the article is to ensure uniformity in the application of legal techniques and norms of the modern Kazakh literary language, taking into account the functional and stylistic features of legal documents in the preparation of texts of draft laws.

The article provides a brief overview of the history of legal technique, which is a key prerequisite for the effectiveness of legislative activity.

The concept of legal technique defines as the ability to write the text of normative legal acts in a high-quality manner; and is a set of tools for implementing the legislative process.

The author gives examples from the draft laws that submitted for linguistic examination, focuses on the peculiarities of using legal technique when making additions and changes to the text in the Kazakh language in the framework of drafting high-quality normative legal acts. He notes the special role of legal technique in the development of legislative acts.

The author also analyzes the main legal and technical mistakes that made in the texts in the Kazakh language when working on draft laws and that lead to distortion of the meaning of the norm.

Accordingly, the approaches used in the formation of the draft text in the Kazakh language reveal on the examples of practice.

The author points to the need to use legal techniques as a means of quality preparation of the draft law when translating the draft law into the Kazakh language and raises the issue of improving legal technique.

Recommendations for eliminating mistakes made in draft laws and preventing them in the future are given.

Заң техникасын ғылыми зерттеудің нағыз тарихы адвокаттар отбасында дүниеге келген, 1760 - 1763 жылдары Оксфордта заңтану мамандығы бойынша білім алған Иеремия Бентам сонау 1791 жылы жазған «Саяси тактика тәжірибесінен» басталады екен. Автор қайтыс болғаннан кейін шәкірті еңбекті өңдеп, «Заңнамалық жинақтар тактикасы» деп басып шығарады. Осы кітаптың бір тарауы заң техникасына арналып, онда Иеремия Бентам заң техникасы қағидаларын әзірлеу рәсімінің (регламентінің) маңызын атап өте келе, оның мазмұнын: «Біз сөйлемдерді жиналысқа талқылауға берілген және заң болуға арналған актілер ретінде қарастыратын боламыз. Демек, сөйлем тиісті нысанда баяндалуы, бар-

лық жағынан сынды көтере білуі және өзінің нысаны бойынша түзетулерге жол бере білуі керек» деп көрсетеді [1].

Енді бір деректерде «заң техникасы» термині құқықтанушы Рудольф фон Иерингке (1818 - 1892) тиесілі. Заң техникасы оның «Рим құқығының рухы оның дамуының әрқилы сатыларында» деген негізгі еңбегінің бір бөлігі болып табылады.

Жалпы, заң техникасы дегеніміз не? Заң техникасының заң шығару жұмысындағы маңызы қандай?

Заң техникасы — құқықтық актілердің мазмұны мен құрылымын әзірлеу кезінде де, оларды іске асыру кезінде де қолданылатын белгілі бір тәсілдер, қағидалар, әдістер жиын-

тығы. Заң терминологиясы, заң конструкциясы, нормативтік-құқықтық актілерді құрастыру тәсілдері заң техникасының элементтері болып табылады¹. Мұндағы «техника» сөзі гректің «technē» сөзінен шыққан, «өнер, шеберлік» дегенді білдіреді. Демек, заң техникасы – нормативтік құқықтық актілердің мәтінін сапалы жазу шеберлігі, заң шығару процесін жүзеге асыру құралдарының жиынтығы.

Ал «Құқықтық актілер туралы» 2016 жылғы 6 сәуіріндегі Қазақстан Республикасының Заңында заң техникасы ұғымына «заң техникасы – құқықтық актілерді ресімдеу тәсілдерінің талаптары мен қағидаларының жиынтығы»² деп анықтама берілген.

«Норма шығармашылық процесте заң техникасының маңызы зор. «Нормативтік құқықтық актілер жобасын әзірлеу кезінде заң техникасының қағидалары мен амалдарын пайдалану қажет. Заң техникасының мақсаты құқықтық материалды құрылымдау, құқықтық актінің тілін жетілдіру, сондай-ақ баяндаудың түсініктілігі, дәлдігі және сауаттылығы болып табылады. Заң техникасын дұрыс пайдалану нақты қоғамның құқықтық мәдениетінің белгілі бір деңгейінің нышанын көрсетеді» [2, 10-б.].

Заңи, тілдік және логикалық жағынан жетілдірудің жоғарғы деңгейіне жету арқылы нормалардың сапасын тиісінше қамтамасыз ету құқықтық актілерді сапалы дайындау алғышарты болып табылады. Заң шығару кезіндегі заң жобаларын әзірлеу, жазу және ресімдеу бойынша барлық іс-қимылдарға, сондай-ақ заңнамалық процестің түрлі сатысында олармен кейіннен жұмыс жасауға заң техникасының ережелері негіз болуы керек. Заң жобаларын, өзге де нормативтік құқықтық актілер жобаларын әзірлеу кезінде заң техникасы ережелерін сақтау олардың сапасына кепіл бола алады.

Солай дей тұрғанмен, заң жобаларының қазақ және орыс тілдеріндегі мәтіндерінің тентүпнұсқалығын қамтамасыз ету мақсатында Қазақстан Республикасының Заңнама жәннен құқықтық ақпарат институтының лингвистика орталығы жүргізетін ғылыми лингвистикалық сараптамаға тілдік кемшіліктер мен олқылықтармен қатар орыс тілінен қазақ тіліне заң техникасының талаптары сақталмай аударылған заң жобалары келіп түседі. Солардың бірқатарына мысал келтіре кетсек. Мәселен, «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне мәдениет мәселе-

лері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Заңы жобасының 1-бабының 2-тармағында «Ведомости Парламента Республики Казахстан» деген тіркес «Қазақстан Республикасы Парламентінің Ведомостары» деп, ал «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне жаңартылатын энергия көздерін пайдалануды қолдау және электр энергетикасы мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасында аталған бөлікте «статья» деген сөз «бап» деп алынған. Осылайша «Құқықтық актілер туралы» Заңның 26-бабының 2-тармағындағы «заңнамалық актілерге өзгерістер және (немесе) толықтырулар енгізу туралы заңнамалық акті жобасының мәтінінде аталған заңнамалық актілердің тақырыбы, қабылданған күні, сондай-ақ жақша ішінде – олардың бастапқы жарияланған жылы, нөмірі және құжаты, ал оларға өзгерістер және (немесе) толықтырулар енгізілген жағдайда – тиісті заңнамалық актілердің «Қазақстан Республикасы Парламентінің Жаршысы» жинағында не егер заңнамалық акт аталған жинақта жарияланбаса, осы Заңға сәйкес ресми жарияланымның өзге де дереккөзінде жарияланған жылы, нөмірі және құжаты көрсетіледі»³ деген ереже сақталмаған.

Заңнамалық актілерге өзгерістер және (немесе) толықтырулар енгізу кезінде орыс тіліндегі мәтінді қазақ тіліне аударатын адам елеусіз қалдыратын тағы бір жайт бар. Оған мысал ретінде «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне мемлекеттік сатып алу мәселелері бойынша толықтырулар мен өзгерістер енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасын алайық. Бұл Заң жобасы арқылы «Қазақстан Республикасындағы банктер мен банк қызметі туралы» 1999 жылғы 31 тамыздағы Қазақстан Республикасы Заңының 51-бабының 1-тармағына толықтыру енгізу кезінде «часть вторую пункта 1 статьи 51 дополнить подпунктом 8) следующего содержания:

«8) на деньги, находящиеся на банковских счетах единого оператора в сфере государственных закупок и оператора информационной системы электронных закупок, предназначенных для осуществления расчетных операций в соответствии с законодательством Республики Казахстан в области государственных закупок и закупок субъектов квазигосударственного сектора.» деген норманы

¹ Национальная юридическая энциклопедия // <https://determiner.ru/termin/yuridicheskaja-tehnika.html> // 16.01.2020 жылғы жағдай бойынша.

² «Құқықтық актілер туралы» 2016 жылғы 6 сәуірдегі Қазақстан Республикасы Заңының 1-бабы. <http://adilet.zan.kz/kaz/docs/Z1600000480> (15.01.2020 жылғы жағдай бойынша).

³ «Құқықтық актілер туралы» 2016 жылғы 6 сәуірдегі Қазақстан Республикасы Заңының 26-бабы // <http://adilet.zan.kz/kaz/docs/Z1600000480> // 15.01.2020 жылғы жағдай бойынша.

аудару кезінде қолданыстағы заңның алдыңғы 7) тармақшасындағы ойды аяқтайтын етістік сөз ескерілмей, орыс тіліндегі мәтін бойынша былайша аударылған:

«51-баптың 1-тармағы мынадай мазмұндағы 8) тармақшамен толықтырылсын:

«8) Қазақстан Республикасының мемлекеттік сатып алу және квазимемлекеттік сектор субъектілерінің сатып алуы саласындағы заңнамасына сәйкес есеп айырысу операцияларын жүзеге асыруға арналған мемлекеттік сатып алу саласындағы бірыңғай оператордың және электрондық сатып алудың ақпараттық жүйесі операторының банктік шоттарындағы ақшаға тыйым салуға жол берілмейді.».

Мәтіннің аудармасында кінәрат болмағанмен, бұл тұста заң техникасы ережесі сақталмаған. Орыс тілінде сөйлемдегі сөздердің орын тәртібі еркін, ал қазақ тілінде қалыптасқан, тұрақты болады. Орыс тіліндегі мәтіндегі сөздер мен сөз тіркестерінің орын тәртібі қазақ тіліндегі мәтінде өзгеріске ұшырайды. Сондықтан санамаланған тармақшаларға толықтыру енгізу кезінде қолданыстағы заңның соңғы тармақшасындағы етістікті баяндауышты жаңа толықтырылатын, яғни соңғы тармақшаға көшіру үшін:

«51-баптың 1-тармағының екінші бөлігінің 7) тармақшасындағы «ақшаға тыйым салуға жол берілмейді» деген сөздер «ақшаға» деген сөзбен ауыстырылып», мынадай мазмұндағы 8) тармақшамен толықтырылсын» деген оралым қолданылуы, содан кейін толықтырылатын тармақша жазылуы қажет.

Бұдан басқа заң техникасы бойынша қазақ тіліндегі заң жобасымен жұмыс кезінде Заң мен Кодекстерге өзгерістер мен толықтырулар енгізу барысында (Мысалы: «Табиғи монополиялар туралы» 2018 жылғы 27 желтоқсандағы Қазақстан Республикасының Заңына (Қазақстан Республикасы Парламентінің Жаршысы, 2018 ж., № 23, 87-құжат, «Егемен Қазақстан» және «Казахстанская правда» газеттерінде 2019 жылғы 4 қаңтарда жарияланған «Табиғи монополиялар туралы» 2018 жылғы 27 желтоқсандағы Қазақстан Республикасының Заңы) «Қазақстан Республикасының» деген сөздердің орналасу тәртібі бойынша да сұрақтар туындайды. Кестеге қараңыз.

Рет саны Практикада кездескен нұсқа
Қолданыстағы заңдағы нұсқа

1. «Жылжымайтын мүлікке құқықтарды мемлекеттік тіркеу туралы» Қазақстан Республикасының 2007 жылғы 26 шілдедегі Заңына «Жылжымайтын мүлікке құқықтарды мемлекеттік тіркеу туралы» 2007 жылғы 26 шілдедегі Қазақстан Республикасының Заңына

2. Қазақстан Республикасының 2001 жылғы 17 шілдедегі «Автомобиль жолдары туралы» Заңына «Автомобиль жолдары туралы» 2001 жылғы 17 шілдедегі Қазақстан Республикасының Заңына

3. 2000 жылғы 19 қазандағы Қазақстан Республикасының «Күзет қызметі туралы» Заңына «Күзет қызметі туралы» 2000 жылғы 19 қазандағы Қазақстан Республикасының Заңына

4. Қазақстан Республикасының Кәсіпкерлік Кодексіне 2015 жылғы 29 қазандағы 2015 жылғы 29 қазандағы Қазақстан Республикасының Кәсіпкерлік кодексіне

5. Қазақстан Республикасының 2006 жылғы 15 желтоқсандағы «Мәдениет туралы» Заңына «Мәдениет туралы» 2006 жылғы 15 желтоқсандағы Қазақстан Республикасының Заңына

6. Қазақстан Республикасының 2003 жылғы 20 маусымдағы Жер кодексіне 2003 жылғы 20 маусымдағы Қазақстан Республикасының Жер кодексіне

Қазақ тіліндегі құқықтық актілерді әзірлеу туралы әдістемелік құралдардың жоқтығынан, кестеде көрсетілген мысалдарды стильдік қатеге жатқызамыз ба, әлде заң техникасы жатқызамыз ба, ол жағын шегелеп айту қиын. Осы орайда, «Қазақстан Республикасының» деген сөздер кодекс атауына кіретіндіктен, кодекстің қабылданған күні атауынан бұрын, ал заңнамалық актілерге сілтеме жасау кезінде «Қазақстан Республикасының Заңы» деген сөздер тіркесті сөз болып табылатындықтан қабылданған күн осы аталған тіркестен бұрын жазылады, - деп топшылай отырып, тіл маманы ретінде сөздердің орналасу тәртібінен жіберілген қате деп пайымдауға болады.

Сонымен қатар қалыптасқан оралымдарды қолданбай, «в следующей редакции» деген сөз тіркесін «келесі редакцияда», «следую-

Рет саны	Практикада кездескен нұсқа	Қолданыстағы заңдағы нұсқа
1	«Жылжымайтын мүлікке құқықтарды мемлекеттік тіркеу туралы» Қазақстан Республикасының 2007 жылғы 26 шілдедегі Заңына	«Жылжымайтын мүлікке құқықтарды мемлекеттік тіркеу туралы» 2007 жылғы 26 шілдедегі Қазақстан Республикасының Заңына

2	Қазақстан Республикасының 2001 жылғы 17 шілдедегі «Автомобиль жолдары туралы» Заңына	«Автомобиль жолдары туралы» 2001 жылғы 17 шілдедегі Қазақстан Республикасының Заңына
3	2000 жылғы 19 қазандағы Қазақстан Республикасының «Күзет қызметі туралы» Заңына	«Күзет қызметі туралы» 2000 жылғы 19 қазандағы Қазақстан Республикасының Заңына
4	Қазақстан Республикасының Кәсіпкерлік Кодексіне 2015 жылғы 29 қазандағы	2015 жылғы 29 қазандағы Қазақстан Республикасының Кәсіпкерлік кодексіне
5	Қазақстан Республикасының 2006 жылғы 15 желтоқсандағы «Мәдениет туралы» Заңына	«Мәдениет туралы» 2006 жылғы 15 желтоқсандағы Қазақстан Республикасының Заңына
6	Қазақстан Республикасының 2003 жылғы 20 маусымдағы Жер кодексіне	2003 жылғы 20 маусымдағы Қазақстан Республикасының Жер кодексіне

щего содержания» деген сөз тіркесін «келесі мазмұндағы» деп аудару заң жобасын қазақ тілінде дайындау барысында жіберілетін қателердің бірі болып табылады. Мәселен, «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне теміржол көлігі мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасында бүкіл мәтін бойынша «келесі» деген сөз қолданылған. Жалпы, заңнамалық актілерде баптың немесе оның кез келген құрылымдық элементін өзгерту кезінде «__бап (тармақ) мынадай редакцияда жазылсын:», толықтыру енгізу кезінде – «__-бап мынадай мазмұндағы __) тармақшамен толықтырылсын:» деген оралым қолданылады.

Ал бапқа, баптың бөлігіне, тармаққа, тармақшаға, абзацқа өзгеріс енгізу кезінде толықтыру қай сөзден кейін тұруы қажеттігі былайша көрсетіледі: «__-бап «_____» сөздерден кейін «_____» сөздермен толықтырылсын.». Бұл ретте аудармашы не әзірлеуші норма мағынасының бұрмалауына алып келетін сөзбе-сөз аудармаға жол бермей, қазақ және орыс тілдеріндегі сөздердің орын тәртібін ескере, «Әділет» нормативтік-құқықтық актілердің ақпараттық-құқықтық жүйесін пайдалана отырып, толықтырылатын сөздерді қазақ тіліндегі қолданыстағы заңда қай сөздерден кейін қою қажеттігін мұқият анықтауы қажет.

Әйтпесе, бұл заң жобаларының қазақ және орыс тілдеріндегі мәтіндерінің теңтүпнұсқалылығының сақталмауына, норманың мағынасының бұзылуына алып келеді.

Бұған қоса заңнамалық акті түрі мен заңнамалық актінің атауын жазу барысында жалпыға бірдей қабылданған мына бір ереже сақталуы керек: Заңнамалық бастама құқығының субъектісі көрсетілген заңнамалық акті түрінің атауы – Қазақстан Республикасының Заңы – тақырыптан бұрын бас әріптермен жазылады және заңнамалық акті түрінің атауы Заң тақырыбынан бір жоларалық интервалмен бөлініп, қою қаріппен көрсетіледі. Заңнамалық актінің тақырыбы тырнақшаға алынбайды.

Егер заңнамалық акті бабы үштен аспайтын бөліктермен толықтырылатын болса немесе заңнамалық акті бабының бөлігі (тармағы) үштен аспайтын абзацтармен толықтырылатын болса, онда толықтырылатын бөліктердің немесе абзацтардың реттік нөмірлері үтір арқылы жазылады⁴.

Мысалы:

7-бап мынадай мазмұндағы екінші, үшінші, төртінші тармақтармен толықтырылсын:

«_____».

Алайда ағымдағы жылы лингвистикалық

⁴ Совместное Постановление Кенгаши Законодательной палаты Олий Мажлиса Республики Узбекистан и Кенгаши Сената Олий Мажлиса Республики Узбекистан «Об утверждении правил юридико-технического оформления законопроектов, вносимых в законодательную палату Олий Мажлиса Республики Узбекистан, и законов, представленных в Сенат Олий Мажлиса Республики Узбекистан // [https://www.minjust.uz/ru/activity/praprojects/87938/24.01.2020 жылғы жағдай бойынша](https://www.minjust.uz/ru/activity/praprojects/87938/24.01.2020%20жылғы%20жағдай%20бойынша).

сараптамаға келіп түскен «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне жылжымайтын мүлікке құқықтарды және заңды тұлғаларды мемлекеттік тіркеу мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасында толықтырылатын бөліктер «14-бап мынадай мазмұндағы үшінші – бесінші бөліктермен толықтырылсын» деп сызықша арқылы жазылып, заң техникасының бұзылуына жол берілген.

Сондай-ақ заң жобаларындағы тармақ пен тармақшаларды ресімдеу барысында қателерге жол беріліп жатады. Мысалы, 2019 жылғы шілдеде лингвистикалық сараптамаға келіп түскен «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне еңбек мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Заңы жобасының қазақ тіліндегі нұсқасында «Құқықтық актілер туралы» Заңның «Нормативтік құқықтық актілердің тармақтарындағы (баптарындағы) тармақшаларының, баптарындағы тармақтардың, сондай-ақ жекелеген кодекстер баптарындағы бөліктердің нөмірленуі әрбір бап үшін дербес болады. Тармақтардағы тармақшалардың нөмірленуі араб цифрларымен жақша арқылы мынадай түрде белгіленеді: 1), 2), 3) және одан әрі қарай.»⁵ деген 23-бабының 5-тармағы негізге алынбай, тармақ араб цифрларымен жақша арқылы жазылған.

Сонымен бірге заңнамалық актілерде қысқартылған сөздерге жол берілмейтіні

және заңнамалық актілерге өзгерістер мен толықтырулар енгізу қағидалары бойынша 1-баптың тармақтарының тармақшалары тырнақшадан кейін нүктелі үтірмен аяқталатыны ескерусіз қалатын Заң жобалары да практикада кездеседі.

Қазақ тілінде заң жазу мәселесі бүгінгі күні аударма арқылы жүзеге асырылып жатқандықтан, жоғарыда келтірілген мысалдар заң жобасын орыс тілінен қазақ тіліне сөзбе-сөз аударудың салдары болып табылады. Заңнамалық актіні дайындауда заң техникасы ережелері маңызды рөл атқаратындықтан, аудармашы заң жобасымен жұмыс істеу барысында жоғарыда айтылған ұсынымдарды ұстанғаны жөн.

Қорыта келгенде, заң терминологиясы, заң құрылымы, нормативтік құқықтық актілердің мәтінін құрастыру тәсілі заң техникасының негізгі элементтері болып табылады. Сол элементтер болған жағдайда ғана, заң техникасының талаптары сақталады. Ал заң техникасын сақтау қазақ тілінде заңды сапалы дайындау кепілі болады.

Нормативтік-құқықтық актілерге сараптама жүргізу саласындағы проблемаларды шешудің ұсынылып отырылған жолдары лингвистикалық сараптама қызметінің тиімділігін арттыруға себепші болады, өз кезегінде сапалы нормативтік-құқықтық актілерді қабылдауға және заң техникасын жетілдіруге мүмкіндік береді деп ойлаймыз.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Болдырев С.Н. Юридическая техника: история и современность. <https://cyberleninka.ru/article/n/yuridicheskaya-tehnika-istoriya-i-sovremennost/viewer> // 15.01.2020 жылғы жағдай бойынша.
2. Нормативтік құқықтық актілерді ресімдеу жөніндегі әдістемелік ұсынымдар (заң техникасы): Әдістемелік құрал / Авт. ұжым басш. мен ред. Р.Қ. Сәрпеков - Астана: «Қазақстан Республикасының Заңнама институты» ММ, 2019. – 160 б.

REFERENCES

1. Boldyrev S.N. Iyridicheskaya tehnika: istoriya i sovremennost. <https://cyberleninka.ru/article/n/yuridicheskaya-tehnika-istoriya-i-sovremennost/viewer> // 15.01.2020 жылғы жағдай бойынша.
2. Normativtik quqyqtyq aktilderdi resimdey jónindegi ádistemelik usynymdar (zań tehnıkasy): Ádistemelik qural / Avt. ujym bassh. men red. R.Q. Sárpekov - Astana: «Qazaqstan Respýblıkasynyń Zańnama institúty» MM, 2019. – 160 b.

⁵ «Құқықтық актілер туралы» 2016 жылғы 6 сәуірдегі Қазақстан Республикасы Заңының 23-бабы // <http://adilet.zan.kz/kaz/docs/Z1600000480//25.01.2020> жылғы жағдай бойынша.